

HOMILIE

van Mgr. dr. J.H.J. van den Hende op Witte Donderdag, 18 april 2019, H. Antoniuskerk Dordrecht

Exodus 1-8.11-14

1 Korintiërs 11, 23-26

Johannes 13, 1-15

Broeders en zusters, we mogen samen Witte Donderdag vieren. Nog maar een paar weken geleden zijn we begonnen aan de veertig dagen van voorbereiding. Op Aswoensdag met een askruisje en waarin de Bijbelse aansporing klonk: ‘scheur je hart en niet je kleren’. Woorden uit de profeet Joël (2, 13) om ons te vragen ons klein te maken niet als een vertoning of toneelstuk, maar in ons hart ons opnieuw te keren tot de Heer, tot de Heer die altijd met ons meegaat en die heel bijzonder in de Veertigdagentijd door zijn Woord en door zijn optreden ons hart wil raken.

Het is nog maar kort geleden: de eerste zondag van de Veertigdagentijd. We lezen dan vanouds hoe Jezus wordt bekoord in de woestijn (jaar C: Lucas 4, 1-13). In de woestijn zoekt Jezus de stilte op, zoekt Hij te bidden, want Hij bereidt zich voor op zijn openbare leven te midden van de mensen. En daar, in de woestijn, wordt Hij bekoord. Maar liefst drie keer wordt de Heer bekoord, wordt door de duivel op Hem ingesproken. De duivel doet Hem een aanbod tot driemaal toe. Het is een aanbod dat misschien in onze wereld wel heel aantrekkelijk lijkt en door mensen met beide handen zou worden aangegrepen.

Het bijzondere is, dat Jezus niet echt in gesprek gaat met de duivel. Het heeft helemaal geen zin om met de duivel te spreken of te onderhandelen. Wat doet Jezus? Hij antwoordt met woorden uit de Schrift. Hij antwoordt met woorden van het Woord van God. Drie bekoringen. De eerste bekoring gaat erom om van stenen brood te maken. Paus Franciscus zegt hierover in zijn meditatie: de duivel wil eigenlijk de hebzucht aanwakkeren, want als je stenen in brood kunt veranderen dan heb je de wereld voor je liggen. Maar er is geen hebzucht bij Jezus, Hij antwoordt: ‘De mens leeft niet van brood alleen’ (cf Deut. 8, 3). De tweede bekoring is dat wanneer Jezus buigt voor de duivel, alle landen en volkeren voor Hem op de knieën zullen vallen. Paus Franciscus zegt in zijn meditatie: maar Jezus buigt niet voor deze schijn-roem die niet echt is. Jezus blijft trouw aan zijn Vader en antwoordt: ‘Gij zult alleen de Heer uw God aanbidden’ (cf Deut. 6, 13). En de derde bekoring is dat Jezus zich zou moeten laten vallen, vanaf de tempelpoort naar beneden. Dan zouden de engelen Hem wel opvangen. Dan lijkt de duivel een beetje te verwijzen naar het boek van de psalmen, dat God ons helpt dat we geen enkele schade oplopen en onze voet niet tegen een steen stoten (cf Psalm 91, 11-12). In de meditatie zegt paus Franciscus, dat dit de bekoring is om God op de proef te stellen en voor je karretje te spannen. Jezus antwoordt: ‘Gij zult de Heer uw God niet op de proef stellen’(cf Deut. 6, 16).

Zo aan het begin van de Veertigdagentijd hoorden wij in de liturgie over (1) de bekoring van de hebzucht, (2) de bekoring van alles voor jezelf te winnen en schijnroem te verwerven en (3) de bekoring om God uit zijn tent te lokken en voor je karretje te spannen. Het verbaast ons niet dat de Heer niet op deze bekoringen ingaat en eigenlijk is vanavond wel duidelijk waarom de Heer dat ten diepste ook niet

verlangt. Hij is gekomen om te verlossen, om zich klein te maken. Hij klampt zich niet vast aan zijn goddelijkheid, maar neemt het bestaan van een dienaar op zich (cf Filippenzen 2, 6-7). Hij is gekomen om te dienen en niet om gediend te worden (cf Marcus 10, 45).

Wat is Jezus' antwoord op al die hebzucht, op al die schijnvertoningen van roem en op het uitdagen van God? In het evangelie horen wij dat Jezus zijn leerlingen de voeten wast. Hij wast zijn leerlingen de voeten voorafgaande aan het laatste avondmaal (Joh. 13, 3-5). De leerlingen zijn verbaasd, want voeten wassen dat deed je in die tijd niet als je de meester en de leraar was. Dan werd iemand anders gevraagd (misschien wel een echte slaaf) als een teken van gastvrijheid. Als je op je sandalen binnenkomt lopen met het zand tussen de tenen, is het een geste van de gastheer de voeten te wassen en duidelijk te maken hoe welkom je bent. Jezus doet dat zelf. Hij legt het bovenkleed af en gaat door de knieën. Eerst is er protest: dat gaat U toch niet doen? Maar als Jezus het uitlegt, wordt Petrus enthousiast en hij zegt: 'was dan niet alleen mijn voeten, maar ook mijn handen en mijn hoofd' (Joh. 13, 9). Jezus waste niet de oren, maar Hij zegt: je voeten wil Ik wassen. En zo laat Jezus in die voetwassing zien, dat Hij gekomen is om te dienen, niet om zoveel mogelijk bezit te vergaren, niet om zo beroemd mogelijk te worden als centrum van de wereld en zeker niet om zijn Vader in de hemel uit te dagen en voor het blok te zetten. De voetwassing is een daad van nederigheid en ook een voorbeeld (Joh. 13, 14-15).

Broeders en zusters, vanavond stromen veel mensen in Dordrecht samen voor The Passion. Dan gaat het over Jezus' kruisdood en wereldwijd zullen op Pasen veel mensen de verrijzenis van de Heer gaan vieren. Je ziet in de kerk wereldwijd, dat mensen in verschillende fasen instappen in de liturgie. Sommigen komen alleen met Pasen, want dan is het feest. Anderen zullen eerst neerbuigen om het kruis te vereren van onze Heer. De opvoering van The Passion wijst naar dit kruis. We zijn vanavond hier in de Sint Antoniuskerk samen begonnen met de eucharistieviering van Witte Donderdag, het laatste avondmaal van onze Heer Jezus, waar nog geen sprake is van het kruis en het laatste moment. Maar waar wel de spanning voelbaar is op de vooravond van zijn lijden; het uur van de Heer is gekomen (cf Joh. 31, 1). De Heer is met zijn leerlingen in Jeruzalem. Het paasfeest van de joden wordt gevierd, verbonden met de doortocht van het volk van God door de Rode Zee vanuit Egypte, weg uit de slavernij naar het Beloofde Land (Exodus 12, 1-8.11-14).

Zo staat Jezus aan de vooravond van zijn doortocht uit dit leven door de vernedering van het sterven aan het kruis, om uiteindelijk op Pasen te verrijzen. Vandaag op Witte Donderdag mogen we het moment van het laatste avondmaal gedenken, we vieren dat Jezus met zijn leerlingen samen is in een aparte zaal, even los van die krioelende stad Jeruzalem vol met mensen. En daar eet Jezus met zijn leerlingen. En Hij geeft een bijzondere betekenis aan het paasmaal aan de vooravond van zijn doortocht. Jezus zegt als Hij het brood breekt en geeft: dit is mijn lichaam. En Hij zegt als hij de beker aanreikt: dit is mijn bloed.

Broeders en zusters, de leerlingen mochten dicht bij Christus zijn en hebben dat moment beleefd als een ontzettend belangrijk moment, als een keerpunt in hun leven met de Heer. De Heer is de leraar die zich nogmaals klein maakt om hun voeten te wassen en die zich dan ook nog geeft als gebroken brood en als vergoten wijn, want dat Hij uiteindelijk zijn leven geeft aan het kruis -tot het uiterste toe- is onvoorstelbaar. De apostelen volgen Jezus als hij in de Hof van Olijven is opgepakt en verraden, maar ze

blijven op een afstand. Petrus durft zelfs niet te zeggen dat hij bij Jezus hoort. En dan sterft de Heer aan het kruis. Is Hij voorgoed gestorven? Is het een doodlopende weg? Wat is het eigenlijk?

Broeders en zusters, vanavond mogen we aan Jezus' kruisweg denken en wat eraan voorafging: zijn maaltijd met zijn leerlingen, waarin Hij zichzelf geeft. Dit is mijn lichaam. Dit is mijn bloed. En toen na Pasen de Heer is opgestaan en opnieuw bij zijn leerlingen kwam, met in zijn handen en voeten de wonden van het kruis, zei Hij: vrede zij met jullie (Joh. 20, 19-20). Vanaf de vroegste tijd hebben de christenen die verrijzenis gevierd. Vanaf de vroegste tijd hebben ze de maaltijd gehouden, zoals beschreven staat in de tweede lezing van de apostel Paulus uit de eerste brief aan de christenen van Korinthe (1 Kor. 11, 23, 26). Het is de oudste tekst in het Nieuwe Testament die gaat over de eucharistie. Hoe Jezus op de avond voor zijn lijden het brood nam en brak en uitdeelde en de beker rond liet gaan. Helemaal in het teken van zijn dienstbaarheid, maar ook van zijn vrede.

Ook vanavond vieren we de eucharistie, verbonden met het laatste avondmaal. En de Heer is in dit heilig sacrament nu net zo dicht bij ons als bij de leerlingen lang geleden. Hij komt op dit moment net zo dicht bij ons als destijds bij de apostelen in die aparte kamer aan de vooravond van zijn lijden. We vieren als Kerk niet alleen de vernedering en kruisdood van Jezus, maar ook zijn opstanding en verrijzenis. Omdat we steeds opnieuw door Hem gevoed moeten worden, omdat we steeds opnieuw door de gekruisigde en verrezen Heer gesterkt moeten worden op de weg van het evangelie (cf Hand. 2, 42).

Misschien zien we onze eigen levensweg niet als een kruisweg, maar ook daar zijn er momenten waarop je aan de grond genageld kunt staan, waarop je pijn lijdt, teleurstellingen meemaakt, en ziekte en lijden je treffen. En wat denk je van ons geloof? Gaat niet dat kruis van de Heer het hele jaar met ons mee? En die knieval van de Heer bij het laatste avondmaal, wordt die niet ook onze knieval steeds opnieuw als we ons klein maken voor Hem?

We mogen vanavond in de liturgie van Witte Donderdag ook voeten wassen, niet als kopie van de voetwassing door de Heer, maar wel om te beseffen dat naast de eucharistie en het priesterschap de voetwassing ons is gegeven om steeds opnieuw die knieval te maken in Jezus' naam. Waar we buigen in de eucharistie voor het Lichaam een Bloed van Christus, daar buigen we ook als Hij ons vraagt elkaar de voeten te wassen en de minste te zijn. Daar is ook het woord van Jezus van toepassing: 'wat je aan de minsten der Mijnen hebt gedaan, heb je aan Mij gedaan' (Mt. 25, 40). Gaan we daarvoor nu Jezus zegt: 'doe gij evenzo' (cf Joh. 13, 15)?

Staan we ervoor open, om ons hele leven in het licht te zien van de kruisweg met de Heer? Dan pas kunnen we met heel ons hart ook ons lijden, onze teleurstelling, onze angst verbinden met zijn overwinning van Pasen. Met zijn overwinning en zijn vrede en toekomst. En zo zijn Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Pasen geen wereldvreemde vieringen, maar als één doorlopende liturgieviering verbonden met ons dagelijks leven als leerlingen van de Heer, geworteld in zijn nabijheid en in ons vertrouwen op zijn heilsplan. Mogen we zo vanavond vieren, ons klein maken met en voor de Heer en het steeds weer inoefenen om met heel ons hart Hem toe te behoren en vanuit zijn gezindheid te denken, te leven en te kiezen en uiteindelijk ook met de Heer te sterven, in de hoop op de verrijzenis. Amen.